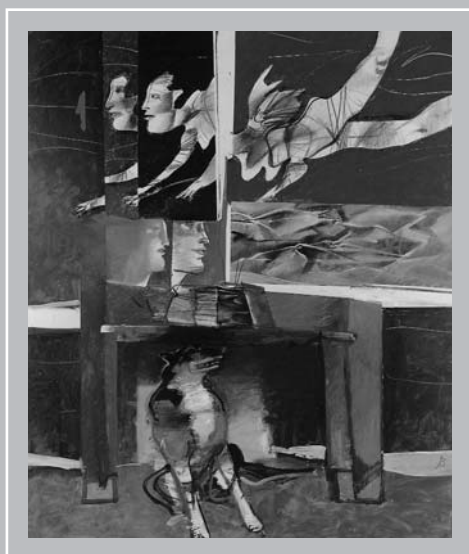

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ ΤΑ ΖΩΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

Οι γάτες των φορητών

ΣΤΟΧΟΙ

Να γνωρίσουν οι μαθητές τον ποιητή της θάλασσας Νίκο Καββαδία. Να κατανοήσουν τη συναισθηματική σχέση που αναπτύσσουν οι άνθρωποι, ιδιαίτερα όσοι ζουν κάτω από δύσκολες ή μοναχικές συνθήκες, με τα κατοικίδια ζώα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

- Η δύσκολη και στερημένη ζωή των ναυτικών στα φορητά πλοία**
- Η σχέση που αναπτύσσουν οι ναυτικοί με τη γάτα του καραβιού**

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το ποίημα περιέχει αντιπροσωπευτικά γνωρίσματα της θεματικής και της ποιητικής του Νίκου Καββαδία. Ο αφηγητής/ποιητής περιγράφει σε τρίτο πρόσωπο τη σχέση που αναπτύσσουν οι ναυτικοί των φορητών πλοίων –τα οποία συνήθως πραγματοποιούν μεγάλης διάρκειας ταξίδια– με τη γάτα που ταξιδεύει μαζί τους. Το αιλουροειδές αυτό κατοικίδιο υποκαθιστά τη γυναίκα στη ζωή των ναυτών αφού έχει, σύμφωνα με τον ποιητή, πολλά κοινά στοιχεία με αυτή και ικανοποιεί την ανάγκη τους για συντροφιά και τρυφερότητα. Η ατμόσφαιρα του ποιήματος είναι ερωτική-αισθησιακή στις τέσσερις πρώτες stroφές, ενώ αποκτά δραματική ένταση στις τέσσερις επόμενες, όταν περιγράφεται η αρρώστια από την οποία προσβάλλεται η γάτα, από τη συνεχή παραμονή της στο καράβι, και το τραγικό τέλος που της δίνουν οι ναυτικοί, για να τη λυτρώσουν. Ο ποιητικός λόγος κορυφώνεται με τον πνιγμό του άρρωστου ζώου, χωρίς να εκπίπτει σε μελοδραματισμούς και αισθηματολογίες, αποτυπώνοντας τη μοναξιά και την ερωτική στέρηση των ναυτικών.

ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αντλώντας στοιχεία από το ποίημα, σκιαγραφήστε το χαρακτήρα και τον τρόπο ζωής των ναυτικών που ταξιδεύουν με φορητά καράβια.
2. Ακούστε τα μελοποιημένα ποιήματα του Ν. Καββαδία, από το δίσκο *Ο σταυρός του νότου* του Θ. Μικρούτσικου.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Γρηγόριος Ξενόπουλος, «Η γάτα του παπά» στα Κ.Ν.Α. της Α' Γυμνασίου.
2. Μιχαήλ Μητσάκης, «Το γατί», *Πεξογραφήματα*, Νεφέλη 1988, σ. 147-158.
3. Αργύρης Εφταλιώτης, «Ο μπαρμπα-Γιάννης κι ο γάδαρός του», *Νησιώτικες ιστορίες*, Νεφέλη 1989, σ. 158-162.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαβάζω, τχ. 437.

Επτά κείμενα για τον Νίκο Καββαδία, Πολύτυπο 1982.

ΠΗΓΗ

Νίκος Καββαδίας, «Οι γάτες των φορητών», *Μαρομπού* (1933), Άγρα 2002¹⁶, σ. 16.

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

Ο Λύκος

ΣΤΟΧΟΣ

Να κατανοήσουν οι μαθητές τη στενή εξάρτηση των ζώων από τη φύση, αλλά και τους νόμους που κυριαρχούν σε αυτήν, με βάση το διήγημα του διάσημου Γερμανού συγγραφέα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η δύσκολη εποχή του χειμώνα και ο αγώνας για την επιβίωση

Η ομαδικότητα και οι κίνδυνοι της απομάκρυνσης από την αγέλη

Η υπερβολική εκδήλωση της εκδίκησης των ανθρώπων

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Οι μαθητές μπορούν εύκολα να προσεγγίσουν το διήγημα, να παρακολουθήσουν την υπόθεση και να αντιληφθούν την ανθρώπινη σκληρότητα που ασκήθηκε στο ετοιμοθάνατο ζώο. Η παρέμβαση του καθηγητή θα είναι περιορισμένη με στόχο κυρίως την ευαισθητοποίηση των μαθητών γύρω από την ομαλή λειτουργία του οικοσυστήματος και την υπεράσπιση εκείνων των ζωικών ειδών που σήμερα απειλούνται με εξαφάνιση. Θα πρέπει βέβαια να γίνει ειδική αναφορά στη στενή εξάρτηση των άγριων ζώων από το φυσικό περιβάλλον και στις δυσκολίες επιβίωσης που αντιμετωπίζουν συχνά εξαιτίας των κακών καιρικών συνθηκών. Ο διδάσκων θα πρέπει οπωσδήποτε να επισημάνει την υπερβολική σκληρότητα και την εκδικητική μανία που έδειξαν οι άνθρωποι απέναντι στο ανυπεράσπιστο ζώο, εξηγώντας παράλληλα ότι η αντίδρασή τους είναι, σε ένα βαθμό, δικαιολογημένη, επειδή οι κτηνοτρόφοι υφίστανται πολλές απώλειες, λόγω των συχνών επιθέσεων που κάνουν στα ζώα τους οι λύκοι.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Πώργος Ιωάννου, «Φθινοπωρινά», *Εύφλεκτη χώρα*, Κέδρος 1982.

2. Ανδρέας Καρκαβίτσας, «Το μνήμα της μάνας», *Άνθρωποι και ζώα στη νεοελληνική πεζογραφία*, ανθολόγηση – επιμέλεια Δ. Παπακώστας, Ωκεανίδα 1994, σ. 155-162.
3. Μάριος Μαρκίδης, «Ο λύκος», *Μεταξύ Σινά και Αιλείμ*, Έρασμος 1993.

*Πάμε να δούμε, ρε παιδιά, το λύκο –
 Ποιο λύκο ρε βλαμμένη λένε οι σύντροφοι,
 Ο μόνος, κάπως, λύκος που απόμεινε διάγει τις ημέρες του στην πρωτεύουσα
 νομού
 πίσω απ' το συρματοπλέγμα, πίσω απ' τον προβολέα
 τρώει και κοιμάται, τρώει και παχαίνει, τρώει και δυστυχεί*

δνο τσιγάρα απ' το Βελούχι

*Ο λύκος θέλει να πέσει χιόνι, θέλει να κρυφτούν τα πρόβατα
 -θέλει να έρθει να πεινάσει
 ο λύκος θέλει το κυνήγι*

ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Βρείτε μύθους, παραμύθια, λέξεις και γλωσσικές εκφράσεις με λύκους και εξετάστε ποια εικόνα μεταδίδουν για τους λύκους. Περιγράψτε τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της στερεότυπης εικόνας που έχει δημιουργηθεί για τους λύκους. Συγκρίνετε την τύχη που έχουν οι λύκοι στα παραμύθια με την υπόθεση του διηγήματος του Έσε.
2. Επικοινωνήστε με την Ελληνική Φιλοζωϊκή Εταιρεία ή με άλλους τοπικούς οργανισμούς που έχουν σκοπό την προστασία των ζώων, και ζητήστε ενημερωτικό υλικό σχετικά με τα διάφορα είδη ζώων που αντιμετωπίζουν δύσκολες συνθήκες, κακοποιούνται ή απειλούνται με εξαφάνιση εξαιτίας του ανθρώπου.
3. Συγκρίνετε τη ζωή και την κατάντια των δύο λύκων που συναντάμε στο διήγημα του Έσε και στο ποίημα του Μαρκίδη.
4. Περισσότερες πληροφορίες για τα προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας θα βρείτε στις ιστοσελίδες: <http://www.defenders.org/citcomnt.html> και <http://www.nature.ariadne-t.gr/nature/arckt/arcturo.html>.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαβάζω, τχ. 109.

►► www.hermann-hesse.com

►► www.gss.ucsb.edu/projects/hesse

Μια ευρύτερη εικόνα για τους δεσμούς των ανθρώπων με τα ζώα στη λογοτεχνία μας δίνει ο τόμος *Άνθρωποι και ζώα στη νεοελληνική πεζογραφία*, ανθολόγηση – επιμέλεια Δ. Παπακώστας, Ωκεανίδα 1994.

ΠΗΓΗ

Έρμαν Έσε, «Ο λύκος», *Η πόλη των ξένων στο νότο*, μτφρ. Θ. Λουπασάκης, Σμίλη 1995, σ. 33-37.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ

Άνθρωποι και δελφίνια

ΣΤΟΧΟΙ

Να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές γύρω από τα θέματα οικολογίας και πολιτισμού που θίγει το αφήγημα. Να προβληματιστούν για την ποιότητα της σχέσης του ανθρώπου με τα δελφίνια, από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Οικολογικό πρόβλημα και διατάραξη της φυσικής ισορροπίας

Ανθρώπινη αδιαφορία και έλλειμμα πολιτισμού

Κακομεταχείριση και οικονομική εκμετάλλευση των ζώων

Πειράματα επιστημόνων στα ζώα

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το κείμενο έχει δοκιμακό χαρακτήρα και θέτει ευθέως ζήτημα ατομικής και κοινωνικής ευθύνης τόσο για τον ανατρεπτικό ρόλο που έχει ο σύγχρονος άνθρωπος στη λειτουργία της φύσης όσο και για τις εγκληματικές του ενέργειες εις βάρος του οικοσυστήματος. Το αφήγημα αναφέρεται άμεσα και ρεαλιστικά στην προβληματική, καταπιεστική σχέση του ανθρώπου με τα υπόλοιπα έμβια όντα, καταδεικνύοντας τόσο το έλλειμμα όσο και την ενοχή του τεχνοκρατικού και επιτηδευμένου πολιτισμού μας. Ο σύγχρονος αυτός πολιτισμός δε θεμελιώνεται πλέον σε ηθικές αξίες ούτε σέβεται τον περιβάλλοντα χώρο, αλλά χαρακτηρίζεται από την αίσθηση της πρόσκαιρης απόλαυσης, την παθητικότητα και τη μετάθεση ευθυνών. Η αποτρόπαια φωτογραφία με τα νεκρά και εγκαταλεημένα δελφίνια στη Χαλκιδική αποτελεί αδιάψευστο μάρτυρα της ανθρώπινης βαρβαρότητας, καθώς φέρνει άμεσα στο προσκήνιο το οικολογικό πρόβλημα και την κοινωνική ασυνειδησία που, δυστυχώς, διογκώνεται στην εποχή μας.

Η επιλογή του Σουρούνη να γράψει για τη σχέση του ανθρώπου με τα δελφίνια σχετίζεται μεν με το δυσάρεστο συμβάν της Χαλκιδικής, απορρέει δε από τη γενικότερη εκτίμηση του συγγραφέα ότι αυξάνονται οι άνθρωποι που ασελγούν επάνω στη φύση, έχοντας αποβάλει πλήρως τα αισθήματα της συλλογικής ευθύνης, της ντροπής και της ενοχής. Η ανοχή και η αδιαφορία της υπόλοιπης κοινωνίας απέναντι στη βαρβαρότητα δίνει τη δυνατότητα σε κάποιες μειοψηφίες να αμαυρώνουν κάθε

έννοια ανθρωπισμού και κοινωνικής ζωής, αντιστρέφοντας τη φυσική ισορροπία, με στόχο το προσωπικό κέρδος. Η κατηγορία αυτή των ανθρώπων συνίσταται βασικά από όλους όσοι εκμεταλλεύονται τα ζώα στο τσίρκο και σε διάφορα θεάματα, αλλά και όσους συμμετέχουν στην κακοποίηση, με την ένοχη σιωπή τους ή με την οικονομική ενίσχυση των πρώτων. Οι εγκληματικές ενέργειες των πρώτων μερικές φορές υπερβαίνουν κάθε όριο επιζητώντας να καλύψουν τις ανομίες τους πίσω από εργαστηριακές παρατηρήσεις (πειράματα με εγκεφάλους δελφινιών). Ο συγγραφέας δεν κρύβει τη συναισθηματική του αντίδραση (ηθικός αποτροπιασμός, λύπη, ντροπή, οργή) και την ιδεολογική του στάση (κοινωνική καταγγελία, ειρωνεία) απέναντι στο πρόβλημα που περιγράφει. Αν και ο ίδιος δεν ενέχεται σε αυτήν τη θλιβερή πραγματικότητα, νιώθει ένοχος γιατί με λύπη διαπιστώνει ότι οι άνθρωποι φέρονται με υπέρμετρη αλαζονεία, σκιάζοντας και διασαλεύοντας ανεπανόρθωτα την πανάρχαια φιλική σχέση, που είχαν τα δελφίνια με τον άνθρωπο. Σχέση που διασώθηκε όχι μόνο στις διάφορες αρχαίες ζωγραφικές και γλυπτές παραστάσεις των δελφινιών και στη συμβολική νουβέλα του Αρίονα (Ηρόδοτος), αλλά και εξακολουθεί να λειτουργεί με θαυμάσιες αποδόσεις και στην εποχή μας, σε κόμικς και κινηματογραφικές ταινίες για παιδιά και ενήλικες και, το απολαυστικότερο, με την πραγματική συντροφιά των δελφινιών, που παραπλέουν τα πλοία μας σε κάθε ελληνική θαλάσσια διαδρομή μας.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Οδυσσέας Ελύτης, «Ο γλάρος», *Τα ρω του έρωτα* (1972), Ύψιλον 1986³.
2. Στράτης Μυριβήλης, «Τα ζα», *Η ζωή εν τάφω* στα Κ.Ν.Α. της Γ' Γυμνασίου.

ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ερευνήστε ποια είδη ζώων αντιμετωπίζουν πρόβλημα επιβίωσης ή υφίστανται κακομεταχείριση στην περιοχή σας. Ενημερώστε για το πρόβλημα τις τοπικές αρχές και ενεργήστε με σκοπό την προστασία τους.

ΠΗΓΗ

Αντώνης Σουρούνης (1942), «Άνθρωποι και δελφίνια», *Κυριακάτικες ιστορίες*, Καστανιώτης 2002, σ. 239-241.

ΜΙΛΟΣ ΜΑΤΣΟΥΡΕΚ

Ο μεταξοσκώληκας

Ε. Χ. ΓΟΝΑΤΑΣ

Ο σκαντζόχερος

ΣΤΟΧΟΣ

Να διαβάσουν οι μαθητές δύο αλληγορικές ιστορίες με ζώα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Αλληγορική διήγηση

Εργασία και παραγωγικότητα των ζώων

Η σημασία της επίμονης και αδιάλειπτης προσπάθειας

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Έχει ενδιαφέρον ο καθηγητής να παρουσιάσει στους μαθητές σύγχρονα δείγματα αλληγορικών ιστοριών με πρωταγωνιστές ζώα, οι οποίες σε ένα βαθμό μπορούν να θεωρηθούν συνέχειες των αρχαίων ηθοπλαστικών διηγήσεων, όπως οι πολύ γνωστοί Μύθοι του Αισώπου. Τα επιλεγμένα αφηγήματα έλκουν την καταγωγή τους από τη μακρόχρονη λογοτεχνική παράδοση, παράλληλα όμως αποδεσμεύονται αισθητά από αυτή με την πρωτοτυπία, τον ευτράπελο χαρακτήρα, το σύγχρονο ιστορικοκοινωνικό και αισθητικό προσδιορισμό τους. Η ευτράπελη ιστορία του μεταξοσκώληκα σχετίζεται άμεσα με το προϊόν της, αφανούς, εργασίας του, τη μεγάλη επίδειξη του Κριστιάν Ντιορ. Ο Ματσόουρεκ πετυχαίνει να σατιρίσει μια υφιστάμενη κατάσταση κοινωνικής ανισότητας και αδικίας μέσα από την αμελητέα ύπαρξη του σκουληκιού. Με ανάλαφρο πνεύμα, αλλά ειρωνική αντίληψη και σαφή αίσθηση της πραγματικότητας, συνδυάζει το μαύρο χιούμορ και το σαρκασμό και απευθύνεται σε πολλούς κοινωνικούς αποδέκτες: από το φτηνό εργατικό δυναμικό, που παράγει τα αγαθά, ως τις περίπλοκες υλικές σχέσεις, που καθορίζουν τη δομή της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας.

Η ιστορία του σκαντζόχειρου, αν και σε αρκετά σημεία παράλληλη, λειτουργεί κάπως αντίστροφα από αυτή του μεταξοσκώληκα. Το τριτοπρόσωπο αφήγημα του Γονατά επικεντρώνεται στην αδιάλειπτη προσπάθεια του ζώου να ξεπεράσει τις περιορισμένες δυνατότητες της φύσης του, ενώ στο τέλος, με την προσδοκία πραγμάτωσης του στόχου του, επιβραβεύεται η επιμονή και η αγωνιστικότητά του. Ο αφηγητής αποδίδει, με τα λόγια που περικλείονται στα εισαγωγικά, τις σκέψεις και τη θεληματική βούληση του σκαντζόχειρου, παρατηρεί συστηματικά τις πείσμονες προσπάθειές του, συμμερίζεται τον αγώνα και προσδοκά τη δικαίωσή του. Ο Ματσόουρεκ αντίθετα παρακολουθεί τον ήρωα-σκουλήκι του από από-

σταση, στωικά συμβιβασμένο με την πεζή καθημερινότητα της, αφανούς, εργασίας του, την οποία καρπώνεται ο κόσμος της μόδας, για να συγκεντρώσει επάνω του τα έντονα φώτα της δημοσιότητας.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τσου Τσεν Πάι, «Ο σκαντζόχοιρος», *Κινέζοι ποιητές. Τετράστιχα*, μτφρ. Σωκράτης Σκαρτσής, Καστανιώτης 1988.

*Σαν προχωράει, μοιάζει με πελότα όλο καρφίτσες που κινείται
σαν στέκεται, είναι στρογγυλός σαν κάστανο.
Μην τον περιφρονείτε, ασήμαντος δεν είναι.
Ποιος θα τολμούσε με γροθιά να τον χτυπήσει.*

ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Δείτε την κινηματογραφική ταινία *Ο Ψύλλος* (1989-1990) του Δημήτρη Σπύρου με ήρωα ένα μικρό επαρχιωτόπουλο –το μικρότερο εκδότη εφημερίδας– ο οποίος, χάρη στη θέληση και την αγωνιστικότητά του, κατάφερε να ξεπεράσει τις πολλές του δυσκολίες και να πραγματοποιήσει τα όνειρά του.
2. Συγκρίνετε τις δύο εικόνες του σκαντζόχοιρου που έχουμε από το ποίημα του Τσου Τσεν Πάι και του Γονατά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαργαντούδης Ευριλίδης, «Τα ζώα στο (μεταμορφωτικό) καθρέφτη της λογοτεχνίας», εισαγωγή στον τόμο *Μικρή ζωολογία*, Πατάκης 1998, σ. 7-23.
Διαβάζω, τχ. 444, 2003. Αφιέρωμα στον Ε.Χ. Γονατά με κείμενα του Ε.Χ. Γονατά, της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου κ.ά.

ΠΗΓΗ

Μίλος Ματσόουρεκ, «Ο μεταξοσκώληκας», *Ζωολογία*, μτφρ. Σπύρος Τσακνιάς, Στιγμή 1984, σ. 24-26.
Ε.Χ. Γονατάς (1924), «Ο σκαντζόχοιρος», *Η κρύπτη*, Στιγμή 1991, σ. 48.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.